

PARTIZANSKA KNJIGA

Edicija
Tekstopolis
Knjiga 50

PARTIZANSKA KNJIGA

Naslov originala
Mathias Howald
Hériter du silence

Prvo izdanje *éditions d'autre part*, 2018.

Copyright © Mathias Howald, 2018

© za srpsko izdanje Partizanska knjiga, 2021.

© za prevod: Fondacija S. Fišer po nalogu književne mreže
TRADUKI

Објављивање овог дела подржала је књижевна мрежа ТРАДУКИ коју чине Савезно министарство за Европу, интеграцију и спољне послове Републике Аустрије, Министарство спољних послова Савезне Републике Немачке, Швајцарска фондација за културу „Про Хелвеција“, Удружење преводитељки и преводилаца (Центар за књижевност Беч) по налогу Савезног министарства уметности, културе, јавне управе и спорта Републике Аустрије, Гете институт, Јавна агенција за књигу Републике Словеније, Министарство културе Републике Хрватске, Ресор за културу Владе Кнежевине Лихтенштајн, Фондација за културу Лихтенштајн, Министарство културе Републике Албаније, Министарство културе и информисања Републике Србије, Министарство културе Румуније, Министарство културе Црне Горе, Министарство културе Републике Северне Македоније, Министарство културе Републике Бугарске, Сајам књига у Лајпцигу и Фондација „С. Фишер“.

Urednici
Srđan Srđić
Vladimir Arsenić

Matijas Ovald

Tišina u nasleđe

S francuskog prevela Zorana Rackov

Kikinda, 2021.

Mom oca

„Ispruženi u grobu, i dalje ćemo stajati uspravno
na fotografijama, kao da možemo iznenada
da se probudimo u drugom svetu”.

Žerar Mase,
Sećanje voli da lovi u tami

Nakon što bi zaključao vrata za sobom, potpuno bi zamračio kupatilo pomoću crnog zastora pričvršćenog čičak-trakom za ragastov, kao u tvojoj prvoj laboratoriji nameštenoj u potkrovlju *Tzi Mé*-a, u kući tvog detinjstva. Oduvek si radije razvijao porodične fotografije kod kuće, a ne u radnji, kao da je voda koja tamo teče jedina s dozom preko potrebne tvrdoće da proizvede nijanse sive u odgovarajućem tonu.

Pre nego što bi započeo da radiš na filmu fotoaparata, dugo bi prao ruke posmatrajući svoj odraz. Taj ritual ti je dopuštao da prepoznaš pozu koju si, nesumnjivo, već pravio kao tinejdžer, i da nastaviš da se ogledaš u ogledalu u potkrovlju, zadovoljan sobom, pre nego što počneš s radom. Ponekad bi mi dopuštao tu privilegiju da ti se pridružim i voleo sam da ugledam fokusiranost na tvom licu, a pred tobom moj odraz.

Zbog bele neonke kupatilo je delovalo kao mesara ili mrtvačnica.

Ispinjao bi se, zatim, na vrhove prstiju da dohvatiš veliku providnu kutiju sakrivenu na jednoj od polica iznad vrata. Dok bih sedeo na WC šolji, podizao bih pogled prema kutiji. Kroz plastiku bih opažao neodređene oblike flašica, kadica i posuda za razvijanje filma kao i jasno izražene oblike metalnih hvataljki za ceđenje i sušenje filma, koje su me podećale na hirurške instrumente. Aparat za povećanje fotografija, čudovišnog oblika, na čijem vrhu se nalazi prenosiva glava, uklještio je sve poput stege.

Ovi izmaštani predmeti bi u tvojim rukama postajali jednostavni alati za rad koje bi razvrstavao oko kade i lavaboa. Tokom pripremnih radova, izudarao bih se o radijator da ti ostavim što je više moguće prostora. Fokusiranog izraza lica, bez osmeha, razvrstavao bi kadice za razvijanje filma na ploči koja je prekrivala kadu; flaše s hemikalijama zamenile bi flašice šampona i gela za tuširanje. Zatim bi začepio odvod lavaboa i punio ga da ispereš negative. Na kraju bi pružio konopac preko kupatila da bi ih osušio.

Kada bi sve bilo na svom mestu, uključio bi lampu za mračnu komoru koja se nadvijala nad neonkom i davala crveni odsjaj kupatilskim pločicama od poluporcelana. U ogledalu, tvoje lice poprimilo bi zabrinjavajući izraz, skoro zloslutan.

Toliko dobro poznajem svaki tvoj pokret da mogu ponovo da ih oživim, jedan po jedan, u svojoj mentalnoj

laboratoriji, nakon što sam ih mnogo puta oponašao dok sam se igrao malog fotografa, kao što se drugi igraju malih hemičara. Ukočeni osmeh na licu kad bi izvlačio početak negativa iz kućišta za film, brzi prsti kad isecaš zaobljenu ivicu i zavojito je namotavaš oko pokretnog kotura film-kasete; tvoje smirene crta lica kad uroniš film u prvi rezervoar za razvijanje; ponovo bi ti se ukazala bora na čelu dok bi ga namotavao na jezičak pre nego što bi ga isekao; sipao bi hemikalije u rukavicama; lice bi ti se nanovo zagladilo dok bi uranjao filmove.

Kada bih se u sitne sate probudio pre tebe, bio bih posmatrač tvojih noćnih oglada. Bile su to slike mog brata na fudbalskom terenu, nas, na bazenu, ili na skijanju u brvnari ili kod dede i babe. Ponekad mi se dešavalo da se nađem spram svoje slike dok mokrim u sedećem položaju, snenog oka u sitne sate, kada su boje još uvek pomalo bolne. Tada bih, dok praznim bešiku, preispitivao sebe. Zatim bih se uspravio i navukao gaće nastavljajući da se promatram. Poze koje sam zauzimao na fotografijama (poslušnog deteta ili vragolastog dečaka) više me nisu obmanjivale i osetio bih kako me brzinom munje podilazi jeza od glave do pete. Promatrao bih biće koje je glumilo za objektiv i fotografa, ali koje više nije postojalo: video sam sebe mrtvog. U tom slučaju je bilo potrebno da skrenem pogled, pustim vodu, izađem što je pre moguće iz kupatila i pokušam da nastavim s kakvom dečjom aktivnošću. Ali, bilo da sam gradio kuću od lego kocki, sklapao delove slagalice ili gledao crtani film s utišanim zvukom kako vas ne bih probudio, nisam uspevao da se oslobodim ideje o smrti

i njenih nasmejanih prikaza. Pitalo sam se ko će od nas četvoro umreti prvi i pod kakvim okolnostima.

1966

Mirijeli je toplo u potkrovlju. Teško se diše, ali tu joj je na raspolaganju sve što joj je potrebno da može da se povuče. Vezuje u čvorove prediva na svojim tapiserijama, puši uz džez melodije, zapisuje nekoliko utisaka u beležnice ili samo lista časopis, a ređe neku knjigu. Namestila je polutamu koja je štiti od jarkih boja leta. Kada opazi kutak neba s poluotvorenog krovnog prozora ili kada se nagne kroz prozor da proverii da li su joj deca još uvek živa, drečavoplava i nagorelozelena boja travnjaka čine joj se nestvarnim, kolorizovane kao na turističkim razglednicama s tirkiznim jezerima, plažama urinžute boje i fluorescentnim šumama. Sačekće da se boje umire na kraju dana kako bi sišla s potkrovlja.

Leto toliko mrzi zbog tereta koji joj pričinjavaju njeno troje dece s kojima ne zna šta da radi. Ne samo da je potrebno da ih nahrani, već i da odgovori na njihove zahteve za pažnjom, štaviše, za ljubavlju. Najčešće je to izvan njenih moći. Ujutru, pre nego što se probude, priprema im obroke za taj dan. Znaju da im nije dozvoljeno da se popnu do tavana.

Tog avgustovskog dana 1966. godine, sunce koje tuče u krov *Tzi Mé*-a na nekoliko centimetara od njene glave tera joj znoj na čelo i topi njenu odlučnost. Ipak mora da se natera da po svaku cenu ubrza svoj rad, ostaje

joj da ispuni toliko motiva na tapiseriji. Da jednom u životu nešto uspešno uradi. Deci ubrzo baš i neće biti potrebna, snaći će se sama da dovrše svoje živote. Rodila ih je, tri rođenja s razmakom od samo godinu i po dana, i to je bilo već puno od nje. Uzdiše, seda na zemlju, naspram tapiserije koja liči na zapuštenu njivu. Voli da se pogledom izgubi u njoj.

Stavlja ploču, grabi klupče bež boje, povlači vunenu nit, provlači je kroz iglene uši i kruto platno ubada u željeno mesto. Mirijel izvlači nit dok Luj Armstrong izvlači note. I ona napinje obraze i nepokolebljivim pokretom stvara čvor, najpre labav, pa zatim, ostrim potezom, povlačeći za krajeve, pušta da klize dok ih ne uklješti – do tačke kada nikad više neće moći da se razveže. Izdahne. Zatim ponavlja taj pokret deset puta, sto puta. Miluje gustu vunu koja joj je, pod jagodicama, mekša nego kosa njene dece.

Nakon što je učvorovala površinu koju je sebi zacrtala, ustaje, te uzmiče kako bi se divila onome što je uradila. Seda u svoju baršunastu fotelju i pali cigaretu „parizijen“. Njena bosa stopala lagano propadaju u gustom tepisonu. Cigareta dogoreva, pepeo pada na tepison, ali ona na to ne obraća pažnju. Pred njom, delo počinje da dobija formu. Njena mašta preuzima na sebe da popuni figure iscrtane jednim potezom grafitne olovke. Dok čvoruje u sebi, uznemirenost u njenom umu se stišava. Uvlači se, putem misli, u tapiseriju. Sklupčana u vunenim delovima, leži na plažama bež boje, na obali penušavih prostranstava. Konačno oseća da živi, tamo, u svom potkrovlju, u svojoj tapiseriji.